

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในเรื่อง การวิเคราะห์เส้นทางแห่งความสำเร็จของครูพิการ : พหุกรณีศึกษา โดยใช้ในลักษณะการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา (Multiple-Case Study Research) ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษา 2 ท่านที่มุ่งเจาะลึกในข้อมูลของกรณีศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ และการสรุปผลซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจในกรณีศึกษาอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนครอบคลุม เพื่อการตอบปัญหาการวิจัยให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้น ซึ่งวิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ระยะเวลา คือ

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาก่อนลงภาคสนามและการเตรียมตัวในการศึกษาภาคสนาม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การคัดเลือกกรณีศึกษา

ระยะที่ 2 เป็นการศึกษาภาคสนาม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดแผนการศึกษภาคสนาม 2) การจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3) การเข้าถึงข้อมูลในภาคสนาม

ระยะที่ 3 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 4 เป็นการจัดกระทำข้อมูลเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูล 2) การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทุกกรณีศึกษาอย่างเป็นระบบและตรงตามสภาพจริงมากที่สุด มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาก่อนลงภาคสนามและการเตรียมตัวในการศึกษาภาคสนาม แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์เส้นทางแห่งความสำเร็จของครูพิกการ : พหุกรณีศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสารในตอนนี้เกี่ยวกับคนพิกการ เพื่อที่จะศึกษาองค์ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับความหมายและความสำคัญ ประวัติการศึกษาพิเศษในประเทศไทย กฎหมาย สถิติเกี่ยวกับการศึกษาของคนพิกการ การแบ่งประเภทของกลุ่มคนพิกการทางการศึกษา วิธีการจัดการศึกษาพิเศษทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ รางวัลสำหรับคนพิกการ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษา แนวคิดและทฤษฎีคนพิกการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสำหรับคนพิกการ เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบันของการวิจัยทางการศึกษาสำหรับคนพิกการมากยิ่งขึ้น และเพื่อที่จะได้มีความรู้ความเข้าใจในชีวิตของคนพิกการ และรับทราบว่าการศึกษาของคนพิกการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด

ตอนที่ 2 การวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์เส้นทางแห่งความสำเร็จของครูพิกการ : พหุกรณีศึกษา ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอเอกสารในตอนนี้เกี่ยวกับครูที่ประสบความสำเร็จ เพื่อที่จะศึกษาองค์ความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของครู คุณลักษณะของครูที่ดี การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ เส้นทางความก้าวหน้าของครู รูปแบบยกย่องครูที่ได้รับรางวัลจากหน่วยงานในประเทศไทย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ พร้อมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางของครูที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบันของการวิจัยและเข้าใจแนวคิดทฤษฎีในเรื่องแรงจูงใจมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย และเข้าใจถึงเส้นทางครูที่ประสบความสำเร็จ

ตอนที่ 3 ศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา องค์ประกอบและขั้นตอนในการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการวิจัย : เทคนิคการวิจัยภาคสนาม เทคนิคการเก็บข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพให้ถูกต้องตามหลักการของการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะพหุกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกกรณีศึกษา

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ได้สารสนเทศที่ถูกต้องและครอบคลุม ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษา จำนวน 2 ท่าน ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจัยครั้งนี้ โดยจะพิจารณาตามเกณฑ์

เกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษา มี 4 ข้อ ดังนี้

1. เป็นครูฝึกการที่ได้รับรางวัลสำหรับคนพิการระดับประเทศ และได้รับรางวัลแตกต่างกันระหว่างปี พ.ศ.2550-2551
2. เป็นครูฝึกการหญิง 1 ท่าน และครูฝึกการชาย 1 ท่าน
3. เป็นครูฝึกการที่ทำงานในหน่วยงานของทางรัฐบาล 1 ท่าน และในหน่วยงานของทางเอกชน 1 ท่าน
4. เป็นบุคคลที่มีร่างกายพิการมาตั้งแต่กำเนิดและในปัจจุบันประกอบอาชีพครู

ขั้นตอนในการคัดเลือกกรณีศึกษา มี 4 ข้อ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมอบรางวัลคนพิการในประเทศไทย
2. กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษาที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการวิจัยในครั้งนี้
3. ติดต่อประสานงานและทำหนังสือขอข้อมูลกับหน่วยงานที่จัดทำโครงการมอบรางวัลให้กับคนพิการ ทั้ง 2 หน่วยงาน
4. ใช้การเลือกสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) ซึ่งเป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และได้กรณีศึกษาตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 2 ท่าน ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 เพศหญิง อายุ 74 ปี พิการทางการเห็น ปัจจุบัน(พ.ศ.2553) ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการและครูผู้สอนโรงเรียนสอนคนตาบอด ได้รับรางวัลบุคคลพิการตัวอย่าง จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จบการศึกษาระดับปริญญาโท จากต่างประเทศ

กรณีศึกษาที่ 2 เพศชาย อายุ 38 ปี พิการทางการเห็น ปัจจุบัน(พ.ศ.2553) ดำรงตำแหน่งครูผู้สอน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ได้รับรางวัลหม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร สาขาคนพิการดีเด่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากทางมูลนิธิธรรมาภรณ์หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร ขณะนี้ได้รับทุนศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ในประเทศไทย

ระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนาม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดแผนการศึกษาภาคสนาม มี 5 ข้อ ดังนี้

1. การศึกษาก่อนลงภาคสนามผู้วิจัยเน้นทางการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา และโครงการที่ให้รางวัลแก่กรณีศึกษา
2. ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับทางกรณีศึกษา ทั้งการโทรศัพท์พูดคุย และการเดินทางไปดูสถานที่จริงในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการขอพบกรณีศึกษา ทั้ง 2 ท่าน เพื่อได้ขออนุญาต และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ก่อนที่จะจัดส่งหนังสืออย่างเป็นทางการจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามไป
3. ผู้วิจัยได้มีการเตรียมตัวในการทำความเข้าใจในขั้นตอนและประเด็นต่างๆ ในการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องในการวิจัย
4. ผู้วิจัยได้จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึก แฟ้มเก็บรวบรวมข้อมูล อุปกรณ์เครื่องเขียน เครื่องเล่นบันทึกเสียง MP3 กล้องถ่ายรูป เครื่องคอมพิวเตอร์ และของที่ระลึก
5. ผู้วิจัยได้จัดเตรียมเอกสารที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ แผนการศึกษาภาคสนาม แนวคำถาม และแบบบันทึกการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เอกสารในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 6 การจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่ม	แหล่งบุคคล	กรณีศึกษา 1	กรณีศึกษา 2	รายละเอียด
1	กรณีศึกษา	1 ท่าน	1 ท่าน	กรณีศึกษาที่ 1 และกรณีศึกษาที่ 2
2	ผู้บังคับบัญชา/ ผู้บริหาร	2 ท่าน	2 ท่าน	ผู้บังคับบัญชาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษาของกรณีศึกษา
3	ครูที่เป็น เพื่อนร่วมงาน	5 ท่าน	5 ท่าน	ครูที่มีร่างกายพิการและครูที่ไม่มีร่างกายพิการ ซึ่งเป็นครูที่สอนในระดับชั้นเรียนเดียวกับกรณีศึกษา และทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับกรณีศึกษา
4	ผู้ปกครอง	6 ท่าน	6 ท่าน	ผู้ปกครองของนักเรียนของกรณีศึกษา

กลุ่ม	แหล่งบุคคล	กรณีศึกษา 1	กรณีศึกษา 2	รายละเอียด
5	นักเรียน	8 คน	-***	นักเรียนที่เรียนกับกรณีศึกษาที่ 1 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักเรียนพิการที่เรียนอยู่ในกลุ่มเก่ง ระดับผลการเรียน 2.50 ขึ้นไป กลุ่มที่ 2 นักเรียนพิการที่เรียนอยู่ในกลุ่มอ่อน ระดับผลการเรียน 2.50 ลงมา ***นักเรียนที่พิการ บางคนพิการซ้ำซ้อน และเรียนในระดับชั้นอนุบาล ทำให้เก็บข้อมูลไม่ได้
6	ครอบครัว	2 ท่าน	2 ท่าน	สมาชิกในครอบครัวของกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การเข้าถึงข้อมูลในภาคสนาม

ผู้วิจัยเข้าถึงข้อมูลในภาคสนาม ด้วยเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) กับผู้ให้ข้อมูลทุกคน เพื่อให้เกิดความประทับใจครั้งแรกที่รู้จัก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลราบรื่นและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ นอกจากความสัมพันธ์อันดีแล้ว การปฏิบัติตนทั้งในเรื่องบุคลิกภาพที่ดี การแต่งกายเรียบร้อย การพูดจาสุภาพ การประพฤติตนเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจและเชื่อถือในตัวของผู้วิจัยก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำในการลงภาคสนาม

ระยะที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์

ผู้วิจัยได้โทรศัพท์พูดคุยกับกรณีศึกษา และขอนัดพบกับกรณีศึกษาในที่ทำงานในครั้งแรก เพื่อแนะนำตนเองให้กรณีศึกษาได้รับทราบ การขออนุญาตกรณีศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อกรณีศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาอนุญาต จึงทำหนังสืออย่างเป็นทางการมาให้หน่วยงานต้นสังกัดของกรณีศึกษาได้รับทราบ เมื่ออยู่ในสนามทางผู้วิจัยได้เปิดเผยสภาพจริง (Overt role) โดยการแนะนำตนเองให้ผู้อื่นได้รับทราบ การบอกหลักการ วัตถุประสงค์ และเหตุผลในการเก็บรวบรวมข้อมูล การทำความรู้จักกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การสร้างความคุ้นเคยกับสถานที่ การสังเกตพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว ที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ในการวิจัย คือ การที่ผู้วิจัยได้ขอเป็นอาสาสมัครในการเข้าไปช่วยสอนนักเรียนพิการ และได้ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับหน่วยงานต้นสังกัดของกรณีศึกษา ทั้งวันธรรมดาและวันหยุดราชการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ใช้เวลาทั้งหมด 11 เดือน คือ เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2552 ถึงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2553 โดยมีวิธีการเก็บข้อมูล ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมระยะเวลา 11 เดือน

ระยะที่	กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล	วันเดือนปี
1	การเก็บข้อมูลเบื้องต้น เช่น การค้นคว้าและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูล การทำหนังสือขออนุญาตหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การสร้างความสัมพันธ์กับกรณีศึกษา โดยวิธีการโทรศัพท์นัดเก็บข้อมูล การเข้าไปสังเกตและสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นกับกรณีศึกษาในสถานที่ทำงาน	วันที่ 1 พฤษภาคม ถึง 30 กันยายน 2552
2	การเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การทำหนังสือขออนุญาตหน่วยงานต้นสังกัดของกรณีศึกษาในการเก็บข้อมูลเชิงลึก	วันที่ 1-31 ตุลาคม 2552
3	การเก็บข้อมูลเชิงลึก เช่น การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม และการศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง	วันที่ 1 พฤศจิกายน 2552 ถึง 15 มกราคม 2553
4	การตรวจสอบข้อมูลและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน เพื่อให้ข้อมูลมีความชัดเจน และครบถ้วนสมบูรณ์	วันที่ 16 - 31 มกราคม 2553
5	การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย	วันที่ 1 กุมภาพันธ์ ถึง 31 มีนาคม 2553

ผู้วิจัยได้วางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีช่วงเวลาที่เหมาะสมและเป็นระบบซึ่งช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลของสถานศึกษาแต่ละแห่งได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง บางครั้งจึงมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการเก็บข้อมูล ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แผนการศึกษาภาคสนาม

กรณีศึกษาที่ 1					กรณีศึกษาที่ 2				
วัน/เดือน/ปี	สัมภาษณ์	สังเกต	สนทนากลุ่ม	เอกสาร	วัน/เดือน/ปี	สัมภาษณ์	สังเกต	สนทนากลุ่ม	เอกสาร
1-3 พ.ย. 2552	ผู้บริหาร	สภาพแวดล้อม ของภายใน โรงเรียน		ประวัติและ ข้อมูลทั่วไป ของโรงเรียน	16-17 พ.ย.2552	ผู้อำนวยการ	สภาพแวดล้อม ของภายใน โรงเรียน		
6 พ.ย. 2552	เลขานุการ และเพื่อนครู				19-20 พ.ย.2552	กรณีศึกษา	สภาพแวดล้อม ของภายใน ห้องทำงาน		ประวัติและ ข้อมูลทั่วไป ของศูนย์การ ศึกษา
8-10 พ.ย.2552	เพื่อนครู	สภาพแวดล้อม ของภายใน ห้องเรียน		แฟ้มประวัติ ส่วนตัว	25-26 พ.ย.2552	เพื่อนครู	การพูดคุยกับ เพื่อนครู		
12-13 พ.ย.2552	เพื่อนครู			บันทึกแต่งตั้ง บุคลากรใน โรงเรียน	1-2 ธ.ค. 2552	เพื่อนครู	การเข้าเวร		

กรณีศึกษาที่ 1					กรณีศึกษาที่ 2				
วัน/เดือน/ปี	สัมภาษณ์	สังเกต	สนทนากลุ่ม	เอกสาร	วัน/เดือน/ปี	สัมภาษณ์	สังเกต	สนทนากลุ่ม	เอกสาร
21-22 พ.ย.2552		การจัดการ เรียนการสอน สื่อการสอน		บุคคลดีเด่น แห่งชาติ	4-5 ธ.ค. 2552	เพื่อนครู,รอง ผู้อำนวยการ	การเข้าร่วมจัด กิจกรรมวันพ่อ แห่งชาติ		เพิ่มประวัติ การศึกษา
23-24 พ.ย.2552		การสอนเสริม ช่วงพักเวลา กลางวัน		โครงการของ คนพิการ ตัวอย่าง	8-9 ธ.ค. 2552		การพูดคุยกับ ผู้ปกครอง	ผู้ปกครอง	
27 พ.ย. 2552			นักเรียนกลุ่ม เรียนเก่งและ เรียนอ่อน		11-13 ธ.ค.2552	เพื่อนครู	สภาพแวดล้อม ของภายใน ห้องเรียน		เพิ่มประเมิน ตนเอง
29 พ.ย. 2552	ผู้ปกครอง ของนักเรียน ชั้น ป.2, ป.3	การพูดคุยกับ ผู้ปกครอง			15-16 ธ.ค.2552	ครูคู่ชั้น		ผู้ปกครอง	
30 พ.ย. 2552	กรณีศึกษา	สภาพแวดล้อม รอบโรงเรียน และภายใน ห้องทำงาน			19-20 ธ.ค.2552	กรณีศึกษา	การเข้าร่วม กิจกรรมกับ เพื่อนครู		โครงการของ หม่อมงาม จิตต์ บุรฉัตร

กรณีศึกษาที่ 1					กรณีศึกษาที่ 2				
วัน/เดือน/ปี	สัมภาษณ์	สังเกต	สนทนากลุ่ม	เอกสาร	วัน/เดือน/ปี	สัมภาษณ์	สังเกต	สนทนากลุ่ม	เอกสาร
3 ธ.ค. 2552		การเข้าร่วม กิจกรรมการ ซ้อมดนตรีไทย			7-8 ม.ค. 2553		กิจกรรมหน้า เสาธงและการ ประชุมครู		บันทึกการ ประชุมครู
6-7 ธ.ค. 2552	เพื่อนครู			แฟ้มประวัติ การศึกษา	11-12 ม.ค.2553	ผู้อำนวยการ	สภาพแวดล้อม รอบโรงเรียน		
17-18 ธ.ค.2552	เพื่อนครู	การประชุมครู		บันทึกการ ประชุมครู	20-21 ม.ค.2553	มารดาและ ภรรยา	การจัดการ เรียนการสอน สื่อการสอน		
22-23 ธ.ค.2552	ลูกชาย	กิจกรรมหน้า เสาธง			25 ม.ค. 2553				บันทึกแต่งตั้ง บุคลากรภายใน ศูนย์การศึกษา
25-27 ธ.ค.2552	กรณีศึกษา	การอบรม นักเรียนหลัง เคารพธงชาติ		แฟ้มประวัติ การทำงาน	28-29 ม.ค.2553		การพูดคุยและ ร่วมกิจกรรม กับเพื่อนครู		แฟ้มประวัติ การทำงาน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบพหุกรณีศึกษา

ผู้วิจัยได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย น่าเชื่อถือ และสมบูรณ์ถูกต้องมากที่สุด ดังนี้

1. แหล่งเอกสาร ได้แก่ นโยบายหรือแผนการดำเนินงานของโรงเรียน แผนการจัดการเรียนการสอนของครู คู่มือของนักเรียนและผู้ปกครอง ผลงานของนักเรียนและโรงเรียน เอกสารบันทึกการประชุมครู รายงานผลการเรียน และเอกสารการจัดทำแฟ้มประเมินตนเอง

2. แหล่งบุคคล ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 6 กลุ่ม คือ 1) กรณีศึกษา 2) ครอบครัวของกรณีศึกษา 3) ผู้บังคับบัญชา/ผู้บริหารของกรณีศึกษา 4) ครู 5) ผู้ปกครอง และ 6) นักเรียน

3. แหล่งเหตุการณ์ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนทั้งภายในชั้นเรียนและภายนอกชั้นเรียน การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน การประชุมครู และการปฏิบัติหน้าที่เวร

เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีหลากหลายตามการวิจัยเชิงคุณภาพ มี 4 วิธีดังนี้

1. การสังเกต มี 2 แบบ ดังนี้

1.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การเข้าไปสังเกตการจัดการเรียนการสอนของกรณีศึกษาในชั้นเรียน พฤติกรรมในการทำงาน การเข้าร่วมฟังบรรยายภาคการประชุม และการร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ กับกรณีศึกษา และการช่วยกรณีศึกษาในการสอนนักเรียนในชั้นเรียน

1.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ การศึกษาสภาพสถานศึกษา สิ่งแวดล้อมรอบต่างๆ ของสถานศึกษา อาคารเรียน สถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ สภาพแวดล้อมการทำงาน และการจัดการเรียนการสอนของกรณีศึกษาโดยการเดินผ่านหน้าชั้นเรียนที่กรณีศึกษาสอนอยู่ การจัดกิจกรรมต่างๆ ของกรณีศึกษาโดยผู้วิจัยออกมาสังเกตอยู่ห่างๆ การศึกษาคุณลักษณะการพูดคุยและการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันของบุคคลต่างๆ กับทางกรณีศึกษา

2. การสัมภาษณ์ มี 2 แบบ ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) มีขึ้นในครั้งแรกที่จะต้องลงในภาคสนามและติดต่อกับบุคคลต่างๆ ได้แก่ การแนะนำตนเองและการนำหนังสือจากภาควิจัยและจิตวิทยาการศึกษา ในการขอพบและการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการกับผู้บังคับบัญชาของกรณีศึกษาทั้ง 2 ท่าน ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษาอย่างกว้างๆ เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวนโยบาย ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนและของกรณีศึกษา

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กับบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาทั้ง 2 ท่าน มี 5 กลุ่ม ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ผู้บริหาร (รองผู้อำนวยการสถานศึกษา) ของกรณีศึกษาทั้ง 2 จำนวนละ 1 ท่าน เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวนโยบาย แนวการทำงาน และข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนและของกรณีศึกษา โดยสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ

2. การสัมภาษณ์ครูที่เป็นเพื่อนร่วมงานของกรณีศึกษาทั้ง 2 จำนวนละ 5 ท่าน เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวการทำงาน การจัดการเรียนการสอน การร่วมกิจกรรมต่างๆ แรงจูงใจในการเป็นครูและสภาพแวดล้อมในการทำงานของกรณีศึกษา โดยการสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจเฉพาะหรือแบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการ

3. การสัมภาษณ์ผู้ปกครองของนักเรียนพิการที่เรียนกับกรณีศึกษาทั้ง 2 จำนวนละ 6 ท่าน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกรณีศึกษา โดยใช้การสัมภาษณ์แบบตะล่อมกลมกล่อม เพื่อให้ทราบความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของคนที่อยู่ในสนามที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยต้องระวังคำถามเพื่อให้ข้อมูลเปิดเผยมากที่สุด

4. การสัมภาษณ์สมาชิกในครอบครัวของกรณีศึกษาทั้ง 2 จำนวนละ 2 ท่าน เกี่ยวกับชีวประวัติ พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมในการทำงานของกรณีศึกษา โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในกรณีที่เฉพาะบางเรื่องที่สำคัญที่มีผู้รู้และสามารถอธิบายได้

5. การสัมภาษณ์กรณีศึกษา โดยใช้ลักษณะที่สำคัญของการสัมภาษณ์ทั้ง 4 ข้อ โดยนำมาประยุกต์ใช้ด้วยกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

3. การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม ดังนี้

3.1 นักเรียนที่เรียนกับกรณีศึกษาที่ 1 จำนวน 8 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักเรียนพิการทางด้านสายตาที่เรียนอยู่ในกลุ่มเก่งระดับผลการเรียน 2.50 ขึ้นไป

กลุ่มที่ 2 นักเรียนพิการทางด้านสายตาที่เรียนอยู่ในกลุ่มอ่อนระดับผลการเรียน 2.50ลงมา

3.2 การสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนกับกรณีศึกษาที่ 2 จำนวน 6 ท่าน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการจัดการเรียนการสอน ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาของกรณีศึกษา

4. การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษาอัตชีวประวัติ แพ้มีการประเมินตนเอง แพ้ประวัติการศึกษา การทำงาน หรือข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษาการศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร ผลงาน รางวัล และข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสร้างเครื่องมือขึ้นด้วยตัวเอง ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีทั้งหมด 4 ชุด ประกอบด้วย

1. แบบการสังเกต คือ แนวทางการสังเกตสภาพสถานศึกษา แนวทางการสังเกตการจัดการเรียนการสอนของกรณีศึกษา แนวทางการสังเกตการร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ของกรณีศึกษา และแนวทางการสังเกตการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกรณีศึกษากับบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แนวทางการสังเกตการทำงาน of กรณีศึกษา มีรายละเอียด 4 ชุด ดังนี้

1.1 แบบบันทึกการสังเกตสภาพสถานศึกษา เช่น สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษา อาคารเรียน ห้องเรียนต่างๆ สนามกีฬา และสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ

1.2 แบบบันทึกการสังเกตกรณีศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมในการทำงาน เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและวันสำคัญต่างๆ ของทางโรงเรียน การประชุม การอบรม การอยู่ในห้องพักครู และการดูแลนักเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.3 แบบบันทึกการสังเกตสภาพแวดล้อมในการทำงานการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกรณีศึกษากับบุคคลต่างๆ เช่น การพูดคุยร่วมกับผู้บริหาร เพื่อนครู และนักเรียน

1.4 แบบบันทึกการสังเกตกรณีศึกษาเกี่ยวกับเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลของนักเรียน ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการเรียนการสอน

2. แบบสัมภาษณ์ คือ แนวคำถามการสัมภาษณ์จากข้อมูลแหล่งบุคคล โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ ซึ่งเป็นข้อคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ล่วงหน้าตามปัญหาการวิจัย มีรายละเอียด 5 ชุด ดังนี้

2.1 แนวคำถามในการสัมภาษณ์กรณีศึกษาเกี่ยวกับชีวประวัติ แรงจูงใจในการเป็นครู พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมในการทำงาน เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลของนักเรียน ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน และวิธีการแก้ปัญหา มีแนวคำถามตัวอย่างเช่น พอลจะบอกประวัติความเป็นมาของกรณีศึกษาก่อนที่จะมาเป็นครูได้ไหม

2.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาของกรณีศึกษา และเพื่อนครู เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งมีแนวคำถามตัวอย่างเช่น ทางโรงเรียนมีแนวทางหรือนโยบายอะไรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของครูพิการ เพื่อนครูคิดว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้กรณีศึกษาประสบความสำเร็จ และการทำงานของกรณีศึกษาเป็นอย่างไรบ้าง การจัดการเรียนการสอนของกรณีศึกษาเป็นอย่างไรบ้าง และมีอะไรที่ต้องปรับปรุงแก้ไขไหม กรณีศึกษามีข้อดีข้อจำกัดอะไรบ้าง

2.3 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนกับกรณีศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนซึ่งมีแนวคำถามตัวอย่างเช่นท่านผู้ปกครองคิดว่ากรณีศึกษาสอนลูกของท่านเป็นอย่างไรบ้าง ได้ผลดีไหม มีอะไรที่อยากแนะนำถึงกรณีศึกษาบ้าง

2.4 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ครอบครัวของกรณีศึกษาเกี่ยวกับชีวิตประวัติ แรงจูงใจในการเป็นครู อะไรเป็นแรงจูงใจที่ทำให้กรณีศึกษาเลือกประกอบอาชีพครู มีแนวคำถามตัวอย่างเช่นครอบครัวมีส่วนช่วยส่งเสริมหรือให้กำลังใจอะไรบ้างจึงทำให้กรณีศึกษาประสบความสำเร็จ และกรณีศึกษามีข้อดีข้อจำกัดอะไรบ้าง

2.5 แนวคำถามในการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน และวิธีการแก้ปัญหาของกรณีศึกษา มีแนวคำถามตัวอย่างเช่น นักเรียนคิดว่ากรณีศึกษาสอนเป็นอย่างไรบ้าง มีเทคนิควิธีการสอนอะไรบ้างที่ทำให้นักเรียนตั้งใจเรียน สื่อการสอนของกรณีศึกษาที่นักเรียนชอบมากที่สุดคืออะไร นักเรียนชอบการวัดผลแบบไหนมากที่สุด นักเรียนมีส่วนช่วยให้กรณีศึกษาประสบความสำเร็จไหม อย่างไร

3. แบบสนทนากลุ่ม มี 2 ชุด ดังนี้

3.1 แนวคำถามในการสนทนากลุ่มกับนักเรียนที่เรียนกับกรณีศึกษา มีแนวคำถามตัวอย่างเช่น การจัดการเรียนการสอนของกรณีศึกษานักเรียนคิดว่าเป็นอย่างไรบ้าง กรณีศึกษามีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร และมีวิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีใด

3.2 แนวคำถามในการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองของนักเรียนที่กรณีศึกษาสอนอยู่ มีแนวคำถาม ตัวอย่างเช่น ตามแนวคิดของท่านผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของกรณีศึกษาที่มีต่อลูก เป็นอย่างไรบ้าง การดูแลนักเรียนของกรณีศึกษาดีไหม และมีข้อเสนอแนะสำหรับกรณีศึกษาอะไรบ้าง

4. แบบการวิเคราะห์เอกสาร คือ แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ตามสภาพปกติ เช่น ความสำคัญของเอกสาร แหล่งที่มาของเอกสาร เนื้อหาในเอกสาร ข้อดีและข้อจำกัดของเอกสารแต่ละชนิด

วิธีการสร้างเครื่องมือ มี 6 ข้อ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการสร้างเครื่องมือในแบบต่างๆ ตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ศึกษาเครื่องมือของนักวิจัยท่านอื่นๆ ที่ได้สร้างเครื่องมือไว้ ที่มีลักษณะเครื่องมือใกล้เคียงกับเครื่องมือของผู้วิจัย เพื่อนำความรู้ และแนวทางที่ได้จากการศึกษาเครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือ

3. เมื่อสร้างเครื่องมือเสร็จแล้ว นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องของภาษาที่ใช้ในเครื่องมือ

4. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และความถูกต้องของภาษาที่ใช้ในเครื่องมือ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้ทรงคุณวุฒิ	จำนวน
ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวิชาชีพครูที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ	2 ท่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพิเศษที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ	2 ท่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านระเบียบวิธีการวิจัย	1 ท่าน
รวม	5 ท่าน

*รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิดังปรากฏในภาคผนวก

5. นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

6. นำเครื่องมือที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษามาทดลองการสังเกตและสัมภาษณ์กับครูเพื่อนร่วมงานและนักเรียนของผู้วิจัย และทดลองสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองและนักเรียนที่เรียนกับผู้วิจัยในโรงเรียนที่ผู้วิจัยสอนอยู่ เพื่อศึกษาความเข้าใจในการใช้ภาษา และตรวจสอบระยะเวลาที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูล และเป็นการฝึกซ้อมความเข้าใจในเทคนิคต่างๆ ก่อนที่จะลงไปเก็บข้อมูลในสนามจริง เพื่อให้ผู้วิจัยได้มีความคุ้นเคย ลดความประหม่า และจดจำประเด็นคำถามและเทคนิคในการวิจัยต่างๆ ได้แม่นยำมากขึ้น

ระยะที่ 4 การจัดการกระทำข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอน 1 การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์โดยการถอดเทปบันทึกบทการสัมภาษณ์ บทการสังเกต และบทการสนทนากลุ่ม และตรวจสอบความครบถ้วนร่วมกันระหว่างผู้บันทึกข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล และผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ แยกประเภท ทำการลงรหัสลงความคิดเห็นเบื้องต้น และแยกข้อมูลเป็นไฟล์ในเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ชัดเจน
3. นำข้อมูลที่ได้มาทำการลดทอนข้อมูล จัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่มีเนื้อหาที่มีส่วนสำคัญเกี่ยวข้อง และตรงประเด็นการวิจัย
4. ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ทั้งด้านแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล เพื่อตรวจสอบด้านความถูกต้องของข้อมูลว่า เมื่อต่างเวลากัน ต่างสถานที่กัน และต่างผู้ให้ข้อมูลกันแล้วข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่
5. วิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้
6. วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือ การที่ผู้วิจัยนำเหตุการณ์ต่างๆ ของกรณีศึกษา ทั้ง 2 ท่าน มาทำการจำแนกชนิดของข้อมูลนั้นแล้วมาเปรียบเทียบกัน การใช้วิธีการเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์เช่นนี้จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปของการวิจัย

ขั้นตอน 2 การนำเสนอข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ มาทำการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้เรียบเรียง และนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะเชิงพรรณนา (Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย